

Tidlig dialog kan hjælpe børn ud af udsatte positioner

Pædagoger og dagplejere skal gøre det til en vane at gå i dialog med forældrene, før udfordringerne vokser sig større. Det mener socialrådgiver og studielektor Mona Kragelund Ravn. Hendes erfaring er, at vi skal hurtigere i gang med den tidlige indsats..

Af Signe Bjerre

Hvis vi som samfund skal blive bedre til at hjælpe børn og familier ud af udsatte positioner, kræver det, at vi ændrer vores syn på udsathed og reagerer tidligere ude i dagtilbudsområdet. Sådan lyder det fra socialrådgiver og studielektor Mona Kragelund Ravn.

- Vi skal gøre det til noget meget mere almindeligt at tale om udsathed i hverdagen. Det skal ikke være sådan, at den tidlige indsats først starter der, hvor vi er så bekymrede, at vi tænker, at lige om lidt skal vi inddrage myndighedsområdet, siger hun.

Mona Kragelund Ravn har arbejdet 20 år i almen- og specialområdet og har senest været projektansvarlig for udvikling og implementering af Opsporingsmodellen i Aalborg Kommune. Hun mener, at det er nødvendigt, at vi skaber et fælles sprog for, hvordan vi som fagpersoner taler om børns trivsel. Både med hinanden som kolleger og med forældrene.

Hvorfor er det vigtigt, at vi taler om børn i udsatte positioner i stedet for udsatte børn?

- Det kan måske virke som en ligegyldig detalje, men vi ved, at sprog skaber virkelighed. Derfor er det også afgørende, at vi taler om udsathed som noget foranderligt. Ellers risikerer vi at fastlåse børnene og familierne i rollen som udsatte. Når vi taler om 'børn i udsatte positioner' i stedet for 'udsatte børn', er det med til at understrege, at udsathed er noget midlertidigt. Noget man kan flytte sig fra og komme ud af.

Gode råd til den tidlige dialog i daginstitutionen eller dagplejen ifølge Mona Kragelund Ravn

1. Sæt ord på det, I ser hos børnene i hverdagen, og gå i dialog med forældrene om det.
2. Vær nysgerrig, og stil forældrene spørgsmål omkring barnet og forældrenes egne iagttagelser.
3. Drag ikke konklusioner, men sørg i stedet for at spejle/sætte ord på jeres observationer, når I taler med barnet, forældrene eller kolleger.
4. Reager, hvis I med jeres faglighed og erfaring vurderer, at et barn eller en familie er i en situation, hvor barnet risikerer at komme i mistrivsel.
5. Tænk kreativt i forhold til, hvordan I kan inddrage det nære miljø i forhold til at aflaste og støtte barnet og familien.
6. Brug jeres observationer af konkrete børn til at igangsætte udviklende aktiviteter for flere børn, så fællesskabet frem for den enkelte kommer i fokus.

Inden for socialområdet har man i mange år talt om vigtigheden af en tidlig indsats.

Hvad mener du, når du siger, at vi skal hurtigere i gang med den tidlige indsats?

- Normalt når vi taler om tidlig indsats, taler vi om at komme tidligt ind i livet. Og det er der god grund til. Forskningen viser, at jo tidligere vi sætter ind i livet med støtte, jo mere effektivt kan vi sikre en positiv livsbane. Men i mine øjne handler tidlig indsats også om at komme tidligt ind i problemudviklingen. Derfor taler jeg om en 'dobbelt op' på tidlig indsats. Altså,

at vi som fagpersoner både kommer tidligt ind i livet og tidligt ind i problemudviklingen. Jeg mener, at vi skal have rykket ved vores forståelse af, hvornår vi skal gøre noget sammen med forældrene i forhold til et barns udvikling og trivsel. Min erfaring er, at hvis vi skal lykkes med den tidlige indsats, skal vi ind lang tid før, vi bliver bekymrede og får ondt i maven over et barns trivsel.

Hvordan kan man som pædagog eller dagplejer omsætte det i praksis?

- Det kan man blandt andet ved at gøre det til en vane at tale med forældrene om det, man ser i dagligdagen, både det gode og det udfordrende. Det kan være alt lige fra "I dag har dit barn lært det her, ved at jeg gjorde det her" til "I dag har vi leget med perler sammen med dit barn, fordi jeg tænker, det vil være godt at træne finmotorikken. Har I perler derhjemme?". Vi ved fra forskning, at omkring 10 % af alle børn har brug for særlig støtte, og at yderligere 5-10 % børn har vanskeligheder i et mindre omfang. Det er særligt den sidstnævnte gruppe af børn, som vi rigtig gerne vil finde og gøre en forskel for i den tidlige indsats. Mange af de børn ser umiddelbart ud til at trives, men kan være på vej ud i en udsat position, der kan skabe yderligere forværring for deres trivsel, læring og udvikling. Derfor er mit svar på, hvad pædagoger og dagplejere kan gøre, meget ligetil: Gå i dialog med forældrene om jeres iagttagelser, før jeres bekymring vokser. Det kan være de små observationer I gør jer af et barn, der for eksempel pludselig er på kanten af fællesskabet, eller af et barn, der for eksempel har små udfordringer motorisk eller sprogligt. Vi skal ikke kun reagere, når vi ser mistvivl, men også når vores mavefornemmelse fortæller os, at der er noget, vi bør handle på.

Så man skal ikke være bange for at lytte til sin mavefornemmelse?

- Nej, tværtimod. Der har været en tendens til at tale om, at vi skal passe på med vores mavefornemmelse i det sociale felt, men faktisk, så er maven spækket med nervebaner. Så hvis din hjerne intuitivt lægger mærke til, at der er noget, der er anderledes, vil din mave ofte mærke det, før din hjerne ved det. Det, der er afgørende her, og som gør mavefornemmelsen til et professionelt redskab, er, når vi sætter ord på vores iagttagelser. Derfor skal vi også reagere, hvis vi spotter, at der er nogle forandringer i barnets liv, hvor vi ved med vores

erfaring, at det kan føre til en øget udsathed. Det kan for eksempel være, hvis et barns forælder er blevet arbejdsløs eller alvorligt syg. Eller hvis barnets bedste ven er flyttet fra børnehaven, eller yndlingspædagogen er stoppet, og barnet har brug for hjælp til at skabe nye relationer. Pointen er, at vi skal reagere på det, vi iagttager, og turde tale om udsathed i dagligdagen, uden det behøver være noget farligt.

Sådan skaber I et fælles sprog i dagtilbuddet om en fælles indsats ifølge Mona Kragelund Ravn

- Et fælles sprog bør optimalt være på tværs af alle dagtilbuddene i organisationen og i dialog med samarbejdspartnere som for eksempel skole- og myndighedsområdet
- Et fælles sprog skal definere, hvad 'tidligere' betyder for jer med konkrete eksempler, og hvilke dimensioner I mener, at trivsel handler om
- Et fælles sprog bør deles med forældrene, så de ved, hvad I er opmærksomme på, og hvordan I vil samarbejde med dem
- Et fælles sprog kan styrkes med en værktøjskasse med metoder, som vi ved fra forskning kan bruges til at arbejde med konkrete udfordringer som motorik, sprog, relationer m.v.
- Værktøjsskassen er ikke hemmelig, men kan med fordel deles med forældrene via en online eller fysisk opslagstavle "I dag har vi sunget de her to sange for at øve os i ordene. Måske har I lyst til at synge videre derhjemme?" eller "I denne uge arbejder vi med finmotorik, fordi det er godt for børns læsefærdigheder på sigt".

Du taler om pædagogens og dagplejerens rolle som facilitator. Hvad mener du med det?

- Vi ved, hvor stor betydning tilknytningen til nærmiljøet har for et barn. Derfor mener jeg, vi som fagpersoner skal se os selv som facilitatorer og tænke kreativt i forhold til, hvordan vi kan hjælpe et barn med at komme mere i trivsel ved at aktivere familie, netværk og civilsamfund. Hvis vi for eksempel kan se, at der er et barn, der kommer i børnehaven i beskidt tøj eller

uden madpakke, kan vi i samarbejde med forældrene tænke i, om der er nogle andre voksne, der kan hjælpe med vasketøjet. Det kan også være, at barnets forældre ligger i skilsmisse og ikke har overskud til at tage barnet til gymnastik. Her kan man som pædagog eller dagplejer være modig og tage initiativ til en dialog i samarbejde med forældrene, om der måske er nogle andre forældre, der kan tage barnet med, når de alligevel skal aflevere deres eget barn. Det kan også være hjælp til at arrangere en legeaftale eller en fælles fødselsdag, hvis forældrene i en periode ikke selv har overskud eller ressourcer til det.

Hvor mener du, at grænsen går mellem dagtilbuddet og forældrenes privatliv?

- Jeg tænker, at der slet ikke bør være en grænse. Hvis der er en grænse, mener jeg, at det er en grænse, vi skal gøre op med. Vi skal som fagpersoner turde tale ind i privatsfæren. Tidligere var der en meget kraftig opdeling mellem dagtilbud og hjem. Det hed sig, at forældrene tog sig af det trygge barn, dagtilbuddene det sociale barn og skolen det lærende barn. Sådan er det ikke i dag. Nu har vi en lovgivning, som siger, at det er et fælles ansvar. Derfor mener jeg også, at man gør barnet og familierne en bjørnetjeneste ved ikke at blande sig. Som fagpersoner bliver vi nødt til at tænke på, hvad der er det værste, der kan ske, hvis vi gør det. Det kan være, forældrene siger nej og afviser vores hjælp. Men så har vi i det mindste som fagpersoner taget ansvaret på os, delt vores observationer og viden og reageret på det, vi så. Ofte er vi bekymret for den betydning, det vi siger, kan have for relationen til forældrene. Men faktisk ved vi fra forskning, at rigtig mange forældre gerne vil have vejledning, og at det, uanset et eventuelt 'nej, tak', giver respekt og anerkendelse, når fagpersoner deler deres viden.

Hvorfor er det vigtigt med et fælles sprog for at lykkes med den tidlige indsats?

- Hvis vi skal lykkes med en tidligere indsats, er det afgørende, at vi har et fælles sprog for, hvordan vi taler om trivsel i dagligdagen med hinanden og forældrene. Det kræver for det første, at vi ude i dagtilbuddene er enige om, at vi vil gøre en indsats tidligere, end vi plejer. Og hvornår er det så? Hvad er en tidlig indsats for os? For det andet kræver det, at vi sammen finder ud af, hvad trivsel er for os. Er trivsel kun noget socialt? Eller har motorik for eksempel også betydning? Eller netværk? Her kan man blandt andet finde inspiration i Socialstyrelsens opsporingsmodel og de politikker, som er besluttet internt i organisationen. Det er vigtigt, vi har en fælles platform at tale ud fra og en faglig ramme, som vi kan sætte vores iagttagelser ind i.

Det siger lovgivningen

- Kommuner og dagtilbud er forpligtet til at have implementeret den styrkede pædagogiske læreplan 1. marts 2021
- Læreplanen skal bygge på det fælles pædagogiske grundlag, som består af en række centrale elementer (blandt andet leg, børnefællesskaber og et bredt læringsbegreb), og som skal udgøre den forståelse og tilgang, hvorpå man arbejder med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbud.
- Den pædagogiske læreplan skal bl.a. forholde sig til børn i udsatte positioner, forældresamarbejde om børns læring, sammenhæng til børnehaveklassen samt samarbejde med det omkringliggende samfund.

MONA KRAGELUND RAVN

Socialrådgiver og kandidat i socialt arbejde, har knap 20 års kommunal erfaring fra almen- og specialområdet. Seneste projektansvarlig for udvikling og implementering af Opsporingsmodellen på 0-6-årsområdet samt et Fælles Sprog på tværs af skole- og børneområdet i Aalborg Kommune. Aktuelt selvstændig konsulent og studielektor ved Aalborg Universitet, hvor hun blandt andet underviser i børn- og ungeområdet samt socialt arbejdes organisering, kvalitetssikring og praksisudvikling.